

Advies inzake het tweeëntwintigste verslag over het mededingingsbeleid — 1992

(94/C 34/24)

De Commissie heeft op 9 juli 1993 besloten, overeenkomstig de bepalingen van art. 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen inzake het tweeëntwintigste verslag over het mededingingsbeleid — 1992.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 3 november 1993 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Bagliano.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 310e Zitting (vergadering van 24 november 1993) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Nieuwe context: vertraging van de economische groei

1.1. De interne markt heeft steeds meer behoefte aan een uniform, duidelijk en coherent mededingsbeleid. Het Comité is het met de Commissie eens dat de Gemeenschap thans te maken heeft met een nieuwe situatie, die bepaald wordt door vertraging van de economische groei en door de uitvoering van het subsidiariteitsbeginsel. De Commissie voegt hieraan toe dat het mededingingsbeleid bijgevolg een „nieuwe richting” en grotere waakzaamheid nodig heeft.

1.2. Wat die „nieuwe richting” betreft, wijst de Commissie op de noodzaak van een dynamische visie op de markten, die „een grotere flexibiliteit (vereist) om zich aan te passen aan de veranderingen en zich aan te sluiten bij de doelstellingen die de Gemeenschap zich heeft gesteld, met name op het gebied van de economische en sociale samenhang”.

1.3. Met deze zowel pragmatische als correcte opmerkingen begint de Commissie haar tweeëntwintigste jaarverslag, dat als gewoonlijk een helder overzicht geeft. Hieraan is zelfs meer zorg besteed en de documentatie is uitgebreid.

2. Dynamische visie op de markt

2.1. Het Comité is van oordeel dat de geboden dynamische visie op de markten bij de uitbouw van het mededingingsbeleid in feite een permanent element, een basisgegeven is waarop bedrijven op de markt hun gedrag afstemmen. Door bij het beoordelen van concentraties ook met de „potentiële” concurrentie rekening te houden, volgt de Commissie trouwens dezelfde strategische aanpak van de bedrijven, die te allen tijde dynamisch en op de toekomst gericht is.

2.2. De marktstrategie van ondernemingen heeft grote veranderingen ondergaan als gevolg van het steeds flexibeler en goedkoper worden van technologieën en de toenemende druk van de internationale concurrentie. Het gevaar dat nieuwe deelnemers op de markt verschijnen, wordt dan ook steeds concreter. In feite worden de markten steeds „opener”.

Bijgevolg zijn ook de hoofdlijnen van het antitrustbeleid en van het beleid ter bescherming van de concurrentie aan geleidelijke veranderingen onderhevig.

Hierbij wordt steeds meer gelet op een efficiënt functioneren van ondernemingen en van het economisch bestel in zijn totaliteit en verschuift het accent van omvang of handelstechniek naar strategie van ondernemingen.

Daarom is de bescherming van de markt als plaats waar producenten en consumenten van goederen en diensten samenkomen niet langer statisch. Anders gezegd, men kan niet langer volstaan met het verbieden van alle afspraken of fusie- en overname-activiteiten waarmee sterkere groepen tot stand worden gebracht.

De bescherming — d.w.z. het geheel van regels die voor een gezonde en doeltreffende concurrentie moeten zorgen — van de markt moet dynamisch worden: afspraken en concentraties dienen per geval op hun merites te worden beoordeeld.

2.3. De dynamiek van het economisch leven, maar ook van de gehele samenleving is in de loop der jaren in een stroomversnelling terechtgekomen. Dit heeft tot gevolg dat steeds sneller moet worden opgetreden en tot de uitvoering van genomen besluiten moet worden overgegaan. Bij het nemen van de besluiten — waarover terecht eerst alle betrokken kringen geraadpleegd dienen te worden — mag vandaag de dag echter niet meer worden getalmd: veel tijdverlies bij de uitwerking of bij het bereiken van een consensus, en vooral uitstel bij beslissingen of vertraging waarvoor geen objectieve, duidelijke en door iedereen aanvaarde verklaring kan worden aangevoerd, kan men zich niet meer veroorloven.

2.4. Het Comité heeft al in 1981 de aandacht gevestigd op de noodzaak een mededingingsbeleid op te zetten dat uitgaat van de realiteit van algemene interdependentie op wereldschaal en dat op veranderende situaties kan inspelen.

Het is niet de bedoeling, met het aanhalen van deze passage aan te tonen dat het Comité alles wat nu wordt gezegd — of herhaald — vroeger al eens heeft gezegd. Het wenst aan eerdere adviezen te herinneren waar het zulks zinvol acht voor de discussie over het onderhavige document, i.c. het tweeëntwintigste verslag. In deze verwijzing naar het advies over het negende verslag

moet de Commissie de bevestiging en de sterkere overtuiging vinden dat het — zoals zij in de loop der jaren steeds vaker aangeeft — zinvol en nuttig is het advies van het Comité in te winnen.

3. Het subsidiariteitsbeginsel

3.1. Wat het subsidiariteitsbeginsel betreft, is het Comité het met de Commissie eens dat de artikelen 85 en 86 (waarvan de geldigheid voor de gehele gemeenschappelijke markt in het EEG-Verdrag is verankerd) steeds in het perspectief van dit beginsel dienen te worden bekeken; dit komt reeds duidelijk en concreet tot uiting in het opheffen van het verbod op overeenkomsten van geringe betekenis en het toepassen van het criterium „relevant market” op de handel binnen de EG. Ook in de Verordening betreffende de controle op concentraties wordt de mogelijkheid gegeven om de beoordeling aan de nationale autoriteiten over te laten.

3.2. De nationale wetsvoorschriften aangaande de bescherming van de markt en de vrijheid van concurrentie blijven evenwel een essentiële, aanvullende rol vervullen.

Om te zorgen voor een doelmatigere coherentie hiervan met de EG-voorschriften vindt het Comité evenals de Commissie dat de nationale antitrustwetgevingen geleidelijk naar elkaar toe dienen te groeien; dit beleid dient met grotere vastberadenheid te worden voortgezet om scheeftrekking van de handelsstromen binnen de EG te voorkomen en ook om te verhinderen dat de gelijkwaardigheid tussen de lid-staten op het stuk van concurrentievoorzieningen in het gedrang komt waardoor het hele mededingingsbeleid van de EG op losse schroeven zou komen te staan.

3.3. Bovendien blijkt uit de situatie in tal van bedrijfstakken — o.m. de geneesmiddelensector, waarover het Comité een reeks adviezen heeft uitgebracht — bijvoorbeeld dat nog afgezien van het uiteenlopen van de nationale wetgevingen, aan opvallende prijsverschillen alleen op EG-niveau iets kan worden gedaan.

3.4. De taken moeten tussen de Commissie en de nationale autoriteiten worden verdeeld, waarbij de nadruk die de Commissie in haar Jaarverslag op de „beperkte middelen” legt, enige verwondering kan wekken.

Het kan uiteraard niet de bedoeling van de Commissie zijn, de nationale autoriteiten steeds vaker in te schakelen om haar eigen taak minder zwaar te maken. Terecht dient altijd aan zowel juridische als economische criteria worden vastgehouden overeenkomstig de wetgeving, de dagelijkse praktijk en het door de Commissie gevoerde beleid.

Juist gezien de problemen als gevolg van de „beperkte middelen” heeft het Comité bij tal van gelegenheden aangedrongen op versterking van de staf bij het directoraat-generaal „Concurrentie”. In de huidige periode

van omzichtig personeelsbeleid zou kunnen worden overwogen dit doel te bereiken door een beter gebruik van hetgeen al ter beschikking staat. Het Verdrag van Maastricht heeft namelijk nieuwe structuren en bevoegdheden uitgewerkt die ongetwijfeld aanleiding zullen zijn om in sommige directoraten-generaal in uiteenlopende mate de verhouding tussen de middelen en het te bereiken doel te wijzigen.

4. Rol van de nationale rechterlijke instanties

4.1. In artikel 5 van het Verdrag is weliswaar het beginsel van permanente en loyale samenwerking tussen de Gemeenschap en de lid-staten neergelegd, maar wat in de praktijk terecht zal komen van de gewenste samenwerking tussen de Commissie en de nationale rechterlijke instanties — inmiddels vastgelegd in de bekendmaking van 13 februari 1993, zij het op indicatieve wijze — zal de toekomst moeten uitwijzen.

4.2. Een probleem vormt het feit dat de nationale gerechtelijke instanties van oudsher onafhankelijk optreden en dat rechtbanken van eerste aanleg moeite zullen hebben met het beoordelen van complexe economische vraagstukken, hetgeen niet tot hun gebruikelijke bevoegdheid behoort.

4.3. Bij de samenwerking tussen de nationale rechter en de Commissie mag er echter in geen geval van worden uitgegaan dat het mededingingsbeleid van de EG zelfs in zeer geringe mate weer in nationale handen zou overgaan. Hoewel een uniforme uitleg en uitvoering van de communautaire mededingingsvoorschriften in alle lid-staten geboden zijn — hiervoor staat het Hof van Justitie borg —, zou het bij met toepassing en procedures samenhangende aangelegenheden overigens zinvol zijn, de nationale rechters meer in te schakelen.

5. Activiteit van de Commissie

5.1. Het Comité is zich ervan bewust dat de Commissie in 1992 heel wat werk heeft verzet. Zo heeft zij oplossingen gezocht voor een groot aantal individuele gevallen en heeft zij heel wat besluiten genomen (verordeningen en bekendmakingen, in het bijzonder ter bevordering van bepaalde vormen van samenwerking tussen ondernemingen; uitbreiding van bepaalde verordeningen inzake groepsvrijstellingen; publikatie van een bekendmaking betreffende de beoordeling van „gemeenschappelijke ondernemingen met het karakter van een samenwerkingsverband”).

5.2. Het Comité moedigt de Commissie aan, haar eigen richtsnoeren ook middels „bekendmakingen” officieel mee te delen, waarin de visie van de diensten die in de praktijk situaties en gedrag van ondernemingen beoordelen, uitvoerig wordt weergegeven. Aldus zou de relatie ondernemingen/directoraat-generaal „Concurrentie” worden vergemakkelijkt en zouden met name administratieve en geschilprocedures sneller kunnen verlopen.

5.3. Verder heeft de Commissie ook haar voorlichtingsactiviteiten opgevoerd. Zo heeft zij de goede gewoonte aangenomen om kaderregelingen, regels, codes of richtsnoeren voor bepaalde sectoren of problemen in het Publikatieblad bekend te maken.

5.4. In de bijlage heeft de Commissie een belangwekkend, van een kort commentaar voorzien overzicht van „studies” opgenomen, dat waardering verdient. Sommige van deze werkzaamheden hebben evenwel meer plaats nodig, zodat zij uitvoerig kunnen worden toegelicht, of zouden op grotere schaal onder de aandacht moeten worden gebracht. Het Comité beseft goed dat het complexe onderwerp „concurrentie” vereist dat de culturele en professionele bagage van hen die bij de uitvoering van de marktregulerende voorschriften belast zijn met het analyseren, het beoordelen en de besluitvorming, voortdurend wordt uitgebreid. Bij deze materie komen namelijk alle aspecten van het economisch en het maatschappelijk leven, van de samenleving en van het leven van de individu om de hoek kijken. Dit „bijspijkeren” is steeds een optimale investering die bepalend is voor de hoge kwaliteit van het werk van alle ambtenaren.

6. Coördinatie van de verschillende onderdelen van het EG-beleid

6.1. „Het mededingingsbeleid vormt, met de instelling van een gemeenschappelijke markt, een van de twee grote instrumenten die ... zijn voorzien met het oog op de verwezenlijking van de fundamentele doelstellingen van de Gemeenschap”, zo begint de Commissie haar tweeëntwintigste verslag. Het mededingingsbeleid is dus geen doel op zich, maar een instrument om de in artikel 2 van het EEG-Verdrag opgenomen doelstellingen te verwezenlijken. Dit betoogde de Commissie al in haar uit 1971 daterende eerste jaarverslag en dit werd in het eerste advies van het Comité over dit onderwerp (in 1981) onderstreept.

6.2. Deze herhaalde verklaringen kunnen eventuele twijfel over de bron van de wetgeving (art. 2 van het Verdrag) wegnemen, maar leggen ook de verplichting tot coherent optreden op. Dit betekent dat bij het voeren van een op verwezenlijking van de doelstellingen van het Verdrag gericht mededingingsbeleid moet worden uitgegaan van een ruimer referentiekader dat alle beleidssectoren van de EG omvat. Vandaar de noodzaak van coördinatie.

6.3. Overigens heeft het Comité al in zijn advies van 1981 gewezen op de onmisbaarheid van een grote mate van coördinatie met de andere belevismvormen van de EG.

6.3.1. Aan de behoefte om de verschillende onderdelen van het EG-beleid steeds beter op elkaar af te stemmen, kan in zekere zin door de Commissie tegemoet worden gekomen door haar interne procedures te verbeteren: alle besluiten in verband met de uitvoering van de artikelen 85 t/m 93 van het Verdrag en in verband met de concentratie-verordening (bekendmakingen en beschikkingen) zouden door de Commissie steeds „collegiaal” kunnen worden vastgesteld. Eventuele „uitzonderingen” op de regel zouden uitsluitend op de voorbereidingsfase en de interne administratieve handelingen betrekking mogen hebben.

6.3.2. Deze opmerking mag niet worden gezien als een teken van wantrouwen ten aanzien van de een of andere commissaris of directeur-generaal, maar juist als een praktisch voorstel om de Commissie haar volledige politieke verantwoordelijkheid te laten dragen bij het verrichten van de delicate taak toezicht en controle uit te oefenen op en het sanctioneren en stimuleren van de Europese economie. Het uiteindelijke doel is de economische en sociale samenhang te versterken en op die manier een harmonische ontwikkeling van de gehele Gemeenschap mogelijk te maken.

Een echt dynamisch en flexibel mededingingsbeleid kan het niet laten bij toepassing van vaste schema's of starre structuurcriteria, maar dient de economische en maatschappelijke realiteit in wording in haar complexe totaliteit te interpreteren. Daarbij gaat het meestal niet alleen om het gedrag van bepaalde afzonderlijke actoren.

Zo gezien krijgt elk besluit mede een politieke waarde, als daad van EG-beleid in de ruimste zin van het woord, met alle verantwoordelijkheid die dit impliceert.

7. Mededingingsbeleid en de consument

7.1. De verwezenlijking van de interne markt dient volledig ten goede te komen aan de consument; hij is het uiteindelijk die door de doelstellingen van het EEG-Verdrag wordt beoogd.

7.1.1. Om volledig van de interne markt profijt te kunnen trekken, moeten de consumenten in staat worden gesteld, hun participatiemogelijkheden in de verschillende vertegenwoordigende instanties op een hoger plan te brengen, ook al om de controle die de Commissie in de mate van het mogelijke (d.w.z. gemeten aan de ter beschikking staande middelen) uitoefent, doeltreffender en slagvaardiger te maken.

Willen de consumentenvertegenwoordigers actief aan de uitvoering van het mededingingsbeleid kunnen deelnemen, dan dient derden een zo ruim mogelijke toegang tot de dossiers te worden geboden en moet een redelijke tijd worden gegeven om opmerkingen te kunnen insturen. Het is immers zaak, de relevante informatie te verzamelen en te analyseren.

7.2. Via het mededingingsbeleid moet in alle lidstaten doeltreffend in alle lidstaten kunnen worden opgetreden, niet alleen om problemen op te lossen die het gevolg zijn van grote prijsverschillen voor goederen of diensten, maar ook om ertoe bij te dragen dat in sommige lidstaten in bepaalde bedrijfstakken nog voorkomende monopoliesituaties uit de weg worden geruimd. Zij zijn het vooral die zulke grote prijsverschillen veroorzaken.

7.3. De distributie van goederen en diensten is stellig de meest gevoelige sector en kan via de consumentenprijs ook rechtstreeks door de consument worden beoordeeld.

Voorts wordt de efficiency van de distributie ook bepaald door c.q. is deze af te lezen aan een efficiënt werkende infrastructuur. Vervoer vervult een essentiële rol bij de levensmiddelen- en de energievoorziening.

8. Verordeningen inzake groepsvrijstellingen — Samenwerking — Overdracht van technologische kennis — Coöperaties

8.1. Het Comité stelt met grote voldoening vast dat de Commissie het toepassingsgebied van de groepsvrijstellingen heeft verruimd waartoe de specialisatie-, O&O-, octrooi- en know-how-licentie-overeenkomsten de mogelijkheid bieden.

8.2. Bovendien kunnen joint-ventures zonder het karakter van een concentratie — mits zij voldoen aan bepaalde criteria (marktaandeel of omzet) — nu uit hoofde van art. 85.3 van het Verdrag voor ontheffing in aanmerking komen; hiermee wordt een lacune opgevuld die in zekere zin „gemeenschappelijke ondernemingen met het karakter van een concentratie” bevooroordeelde, welke onder Verordening 4064/89 (met gunstiger procedures) vallen.

8.3. Met al deze maatregelen wordt de tendens tot samenwerking tussen ondernemingen in concrete zin versterkt.

8.4. Het Comité wijst in dit verband op de nauwe samenhang tussen mededingingsbeleid en overdracht van technologie. Technologische kennis wordt immers voornamelijk via samenwerking overgedragen. Deze tendens tot samenwerking is dan ook een typisch kenmerk van het huidige veranderingsproces waaraan de economische structuren onderhevig zijn om het hoofd te kunnen bieden aan de nieuwe uitdagingen van de internationale concurrentie.

Er wordt dan ook met grote belangstelling uitgekeken naar de aangekondigde verordening over overdracht van technologie, die de Commissie in staat moet stellen flexibeler op te treden en tevens moet bijdragen tot de totstandkoming van een redelijk evenwicht in het spanningsveld onderzoek/bescherming intellectuele eigendom.

In dit verband herinnert het Comité aan zijn advies over het achttiende jaarverslag, waarin het voorstelde voorbereidend onderzoek in te stellen naar de wenselijkheid van bijzondere wetgeving. De Commissie heeft met dit voorstel rekening gehouden.

8.5. Een andere sector die een specifieke regeling verdient, is de coöperatieve vereniging, die zeer uitzonderlijke kenmerken heeft.

8.5.1. Bijzondere ondernemingen verdienen een bijzondere behandeling, zeker waar het gaat om kartelvorming en concentraties. Dit is juist het geval bij gebruikerscoöperaties, die in tal van sectoren als verzekeringen, spaarbanken, huisvesting en geneesmiddelenverkoop actief zijn. Ook wanneer deze coöperaties over de grenzen heen aansluiting bij elkaar zoeken, kunnen zij slechts actief zijn in het belang van de gebruikers die hen controleren. Dit specifieke kenmerk, dat al erkend is door een ontwerp-statuuut voor een Europese coöperatieve vennootschap, is voor het Comité aanleiding om de Commissie te vragen een bijzondere aanpak voor dit probleem uit te denken.

8.5.2. Het Comité zou gaarne zien dat de Commissie de ontheffingsmogelijkheid overeenkomstig artikel 85.3 in elk geval tot de categorie kleine en middelgrote handels- en ambachtsondernemingen op coöperatieve grondslag uitbreidt; zo wordt deze belangrijke categorie van het bedrijfsleven de mogelijkheid geboden, de concurrentie van grote handelsgroepen het hoofd te bieden door via geschikte en doelmatige manieren zich te verenigen en samen te werken.

9. Controle op concentraties

9.1. In 1992 zijn geen verbodsbeschikkingen uitgevaardigd, maar zijn er heel wat concentratievoornemens goedgekeurd (zij het met wijzigingen). Dit kan als een positieve ontwikkeling worden uitgelegd, zoals de Commissie zelf opmerkt, maar het is niet uitgesloten dat sommige „gevallen” aldus konden worden opgelost, doordat de betrokken ondernemingen genoeg namen met een compromis om langdurige en kostbare geschillen met onzekere afloop uit de weg te gaan.

9.2. Waar het gaat om zaken als „machtspositie van één enkele onderneming”, „collectieve machtspositie” en oprichting of versterking van duopolies of oligopolies, vestigt het Comité de aandacht nogmaals op zijn eerdere aanbeveling, een voorzichtiger aanpak te volgen om onnodige, gevaarlijke — en waarschijnlijk ook door de Commissie zelf niet gewenste — beïnvloeding van de markt te voorkomen. Het ligt immers zeker niet in de bedoeling van de Commissie, in enigerlei bedrijfstak het optimale aantal concurrenten op de markt te bepalen. Aan toezicht en controle en ook het opleggen van sancties moeten zeer nauwkeurige grenzen worden gesteld, omdat anders de verleiding of het objectieve gevaar van dirigisme groot is.

9.3. Het bedrijfsleven kan door de bank genomen nu wel tevreden over de uitvoering van de verordening betreffende de controle op concentraties zijn, maar dit neemt niet weg dat er nog heel wat ruimte voor verbeteringen is, met name op het stuk van de procedures, zoals uit de in de eerste jaren van toepassing opgedane ervaring moge blijken.

9.4. Het Comité ziet in welke hoeveelheid werk inmiddels al verzet is, maar verzoekt de Commissie ook voor een grotere transparantie te zorgen door zowel in de eerste als in de tweede fase meer en betere informatie aan derden te verstrekken. Het zou de transparantie ook ten goede komen als de adviezen van andere comités zouden worden gepubliceerd, zoals dit ook bij de adviezen van het Adviescomité voor concentraties het geval is. Dit zou zeer waardevol zijn, mede voor de discussie. Ook de persmededelingen zouden uitvoeriger kunnen zijn en de standpunten van de belanghebbende partijen kunnen weergegeven. De partijen zouden in elk geval een kopie van het ontwerp-rapport moeten ontvangen.

9.5. Ook is het gewenst dat de bekendmaking betreffende concentraties en samenwerking overeenkomstig Verordening nr. 4064/89 wordt aangepast in het licht van de nieuwe verordeningen en van de jurisprudentie die inmiddels op dit gebied tot stand is gekomen.

10. Steun van de overheid

10.1. Dit is zonder enige twijfel een complexe en delicate materie. Het regionaal en het tijdsaspect (d.w.z. de duur van de steunverlening) zijn met elkaar verweven: het kan immers gaan om een steunmaatregel op korte, middellange of lange termijn. De tijdsduur van de steun kan de maatregel in een heel ander licht plaatsen en bepalend zijn voor de legitimiteit of de onaanvaardbaarheid hiervan. In nauwe samenhang met het regionale aspect dient ook het sociale aspect van de steunverlening bijzondere aandacht te krijgen.

10.2. De Commissie legt een steeds grotere flexibiliteit aan de dag. Hoe meer ervaring zij met deze problematiek opdoet, des te minder laat zij zich door strakke bureaucratische regels leiden en des te meer bekijkt zij de steunmaatregelen van geval tot geval.

Een dergelijke flexibele aanpak van de zijde van de Commissie vereist echter een loyale medewerking van de kant van de lid-staten. Aldus kan het beleid ter versterking van de economische en sociale samenhang in de EG een behoorlijke kans worden gegeven.

10.3. Op het vlak van de toekenning van overheidssteun zijn er binnen de Gemeenschap nog aanzienlijke verschillen, die voornamelijk samenhangen met het verschil in welvaart en bijgevolg in financiële arm-slag. De Commissie constateert dat de overheidssteun van de grootste vier EG-landen aan de industrie in de periode 1988-1990 79 % uitmaakte van de totale steun die in die periode aan deze sector is verleend.

Het feit dat de meeste overheidssteun in de sterkste volkshuishoudingen wordt verstrekt, is vooral uit het oogpunt van de „samenhang” waarop steeds weer wordt gehamerd, te betreuren.

10.4. Positief is in dit verband dat de Commissie de situatie op dit gebied in periodieke verslagen op de voet volgt, temeer daar de steunregelingen van de nationale overheden zelfs per bedrijfstak sterk verschillen. (Men hoeft maar te kijken naar de steunregelingen voor de steenkool-, de ijzer- en staal- en de scheepsbouwindustrie.) Het is duidelijk dat het beleid van de Commissie (geleidelijke, zij het drastische vermindering van overheidssteun) haaks staat op de gewoonten in sommige lid-staten, waar bijvoorbeeld de kolenmijnen subsidies ontvangen en op energie specifieke belastingen worden geheven.

10.5. Het Comité is nog steeds groot voorstander van een geleidelijke, maar consequent en vastberaden doorgevoerde vermindering van de overheidssteun. Afwijkingen en bijzondere regelingen mogen alleen onder strikte voorwaarden worden toegestaan, dienen in tijd en ruimte beperkt te blijven en mogen niet worden verlengd of uitgebreid. Het is voor het Comité verheugend in het tweëntwintigste verslag te kunnen lezen dat de Commissie diens opmerkingen in het advies over het eenentwintigste verslag, en met name de opmerking dat overheidssteun doorzichtig, tijdelijk en degressief dient te zijn, „ten zeerste waardeert”. Overigens dringt het Comité erop aan dat de Commissie dezelfde voorschriften zonder onderscheid op zowel openbare als particuliere ondernemingen toepast.

10.6. Positief is de — door de EER-Overeenkomst voorgeschreven — samenwerking met de EVA-landen met als doel de steunverlening door de overheid in goede banen te leiden. Nog méér toe te juichen en te stimuleren is het beleidsstreven om derde landen ertoe te brengen, hun steunmaatregelen in regels vast te leggen.

10.6.1. Een concreet en positief voorbeeld hiervan zijn de overeenkomsten met de Midden- en Oosteuropese landen, hoewel het Comité adviseert, vastberadener en slagvaardiger op te treden tegen uitwassen bij overheidssteun, die haaks staan op het door de Commissie gevoerde beleid om de antitrustwetgevingen nader tot elkaar te brengen.

Dit is stellig een hooggegrepen voornemen, maar buiten een strakke controle kan men het niet stellen.

10.6.2. Dit beleid — harmonisering, maar met controle — dient zeker te worden gehanteerd tegenover alle derde landen waarmee de Gemeenschap algemene of bijzondere betrekkingen onderhoudt c.q. van plan is aan te knopen, vooral in het kader van haar gemeenschappelijk handelsbeleid.

10.7. Onmisbaar voor een goede relatie tussen de Gemeenschap en derde landen is volgens het Comité openheid over elkaars regelingen voor overheidssteun, ongeacht inhoud of doel hiervan.

10.8. Voorts wil het Comité de Commissie ook attent maken op de „indirecte” vormen van steun, d.w.z. op faciliteiten die de overheid het bedrijfsleven op het terrein van exportkrediet- of exportkredietgarantieregelingen kan geven.

Niet alleen exportkredietfaciliteiten kunnen als overheidssteun als bedoeld in de artikelen 92 e.v. van het Verdrag worden beschouwd. Ook moeten hiertoe kredieten worden gerekend die een staat aan een andere staat toekent om direct of indirect een of meer bedrijven van het exporterende land een steun in de rug te geven. Ook deze kwestie lijkt onvoldoende te zijn uitgediept.

10.9. Reden tot grote zorg baart de opmerking van de Commissie dat steeds vaker bezwaar wordt aangetekend tegen het feit dat steunmaatregelen niet worden aangemeld. In dit verband dient men zich af te vragen om welke reden staten en, wellicht vaker, lagere overheden zich aan de plicht tot voorafgaande kennisgeving onttrekken. De Commissie beweert wellicht terecht dat deze klachten duiden op een toenemende belangstelling bij het bedrijfsleven voor overheidssteun. Een mogelijke verklaring zou ook kunnen zijn dat zelfs overheidsinstanties soms slecht geïnformeerd zijn over of onvoldoende ervaring hebben met bepaalde essentiële EG-regelingen, zoals de regeling inzake steunmaatregelen.

11. Mededingingsbeleid en het MKB

11.1. De Commissie dient haar beleid ten aanzien van het MKB te versterken. Bij het selecteren van steun voor deze bedrijfscategorie dient alleen toestemming te worden gegeven voor steun die daadwerkelijk is gericht op verbetering van efficiency, opleiding, financiering en research.

11.2. Het is niet de bedoeling het MKB voor grote ondernemingen in bescherming te nemen, maar misbruik van machtsposities tegen te gaan. In dit verband dient bijzondere aandacht uit te gaan naar het verschijnsel „centra van grootwinkelbedrijven”.

11.3. Het sociaal en economisch gewicht van het MKB in de EG is van grote betekenis: 70 % van de werkende bevolking in de EG is in deze bedrijfscategorie (incl. ambacht) werkzaam en 70 % van de omzet wordt hier gegenereerd.

11.4. Om het concurrentievermogen van het MKB in de interne markt veilig te stellen en op te voeren, moet het mededingingsbeleid de mogelijkheid bevorderen dat de EG-instrumenten voor samenwerking en informatie worden versterkt en zo ruim mogelijk worden gespreid.

12. Milieu- en mededingingsbeleid

12.1. Hoe noodzakelijk nationale en regionale milieumaatregelen ook mogen zijn, zij mogen niet worden gebruikt als voorwendsel om in verschillende gradaties faciliteiten te verlenen en discriminerende maatregelen te treffen. In ieder geval dient te worden vermeden dat hiervan een ontwrichtend effect op de concurrentie uitgaat. Hierop dient steeds aandachtig controle te worden uitgeoefend, waarbij goed voor ogen dient te worden gehouden dat het milieubeleid in het Verdrag thans tot een van de essentiële beleidssectoren is opgeschoven.

12.2. Een bijzonder geval is het vervoer van aardolie: het Comité vestigt hierop de aandacht, zowel wegens de betekenis hiervan uit concurrentie-oogpunt als wegens de sociale gevolgen hiervan en de veiligheidsproblematiek dienaangaande. Om de kosten enigszins te

drukken, is er een tendens de veiligheid op te offeren, waardoor het mogelijke risico van vervuiling van zee en havengebieden toeneemt. Dit is een duidelijk geval van „dumping”: de kosten worden laag gehouden omdat onvoldoende in veiligheid en onderhoud wordt geïnvesteerd en omdat in veel gevallen de bemanningen lage lonen ontvangen.

13. Internationale dimensie van het mededingingsbeleid

13.1. In de wereldeconomie valt de intensivering van het handelsverkeer van goederen en diensten tussen landen, economische zones en werelddelen steeds meer op.

Geleidelijke afschaffing van tarifaire en paratarifaire belemmeringen is een noodzakelijke, zij het onvoldoende voorwaarde voor het daadwerkelijk liberaliseren van de internationale handel in een situatie van gezonde vergelijkbare concurrentie-omstandigheden.

Vrijheid impliceert echter ook verantwoordelijkheid.

Meer en een opener concurrentie op wereldschaal vereist een grotere verantwoordelijkheid van de zijde van alle actoren, of dit nu particuliere of openbare ondernemingen, regeringen dan wel internationale of supranationale organisaties zijn.

13.2. Het is algemeen bekend dat het economisch gebeuren ook niet-economische, met name sociale factoren omvat. Bijgevolg wordt de verantwoordelijkheid van allen tot een „plicht”.

Het feit dat de voorwaarden en regelingen inzake arbeid in sommige landen buiten de Gemeenschap uiteenlopen, heeft grote gevolgen voor de kosten en kan tot anormale, kunstmatige evenwichtsverstoringen leiden die niets uit te staan hebben met het eigenlijke concurrentiemechanisme, waarbij producenten op gezonde en doeltreffende wijze onder vergelijkbare omstandigheden met elkaar rivaliseren.

13.3. De grote uitdaging die de Commissie op korte termijn moedig en coherent moet aanvaarden, is de zorg voor effectieve concurrentie in internationaal verband op één lijn te brengen met het beleid van de EG.

Dit is in nog sterkere mate het geval wanneer er preferentiële betrekkingen bestaan met landen in probleemsituaties of ontwikkelingslanden. Hierbij mag in geen geval sprake zijn van ontwrichting van handelsstromen of van onrechtmatige vervalsing van de wederzijdse concurrentievoorwaarden.

13.4. In de huidige crisis binnen en buiten de Gemeenschap treedt dit probleem op de voorgrond.

Wil men in een dergelijke kritische situatie in de EG en de wereld het economisch herstel op gang brengen, dan is vooral een krachtig beleid nodig in alle sectoren waarin de Commissie over de bevoegdheid tot optreden beschikt.

13.5. Om nieuwe afzetmogelijkheden en markten te creëren, dienen de noodzakelijke voorwaarden te worden geschapen om landen met minder welvarende volkshuishoudingen of landen die in een sociaal-economisch en ook politiek herstructureringsproces gewikkeld zijn, de gelegenheid te bieden zich spoedig met gelijke wapens in de internationale concurrentiestrijd te begeven als aanbieders en kopers en aldus de vruchten te plukken van de deelneming aan het algemene proces van economische en sociale integratie en groei.

13.6. Bij een zo ruime en algemene strategische zienswijze mag niet uit het oog worden verloren dat met een goed functionerende internationale concurrentie als doel het mededingingsbeleid van de Gemeenschap vastberadener moet streven naar sterkere harmonisering van nationale antitrustwetgevingen binnen en buiten de Gemeenschap.

De Commissie zit al op deze lijn, maar het Comité wil haar aanmoedigen om voortvarender en vastberadener op de ingeslagen weg voort te gaan.

13.7. Aangezien de bevoegdheid van de Gemeenschap op het gebied van het mededingsbeleid rechtstreeks uit het Verdrag voortvloeit, dringt het Comité er bij de Commissie op aan, zelf haar beleid in dezen te ontwikkelen zonder zich te laten beïnvloeden door de vertragende en demotiverende uitwerking die het uitblijven van succes op monetair gebied en in GATT-verband (om maar twee voorbeelden te noemen) kan hebben.

14. Slotopmerking

Het interne en externe concurrentievermogen van de Gemeenschap is bepalend voor groei en ontwikkeling en ook essentiële voorwaarde om andere beleidsvormen van de EG hun oorspronkelijke dynamiek terug te geven.

Het is zeker geen eenvoudige zaak, een beleid te ontwikkelen dat op de realiteit van nu is afgestemd. Daarom dienen hieraan een sterke overtuiging en een duidelijke visie ten grondslag te liggen.

Het mededingingsbeleid dient nog meer dan in het verleden de ondernemingsgeest en -lust te stimuleren en de keuzemogelijkheden van de consument te vergroten en diens selectievermogen aan te scherpen.

Ook in het internationale handelsverkeer dient naar een nieuwe vorm van „transparantie” te worden toegewerkt. De economische actor dient in de gelegenheid te zijn, in een situatie van transparantie op het terrein van recht en wetgeving de keuze te maken die hem het beste uitkomt en dan de daaruit voortvloeiende risico's te aanvaarden. Daar staat tegenover dat de consument, wiens rol in het economisch verkeer steeds actiever wordt, beter dient te worden geïnformeerd om een verstandige keuze uit een groter aanbod tegen de laagste prijs te kunnen doen met de beste garanties op het stuk van kwaliteit en veiligheid.

De Commissie dient de middelen te vinden om aan deze problematiek optimale aandacht te besteden en aan internationale onderhandelingsstafels met grotere vastberadenheid te kunnen optreden.

Brussel, 24 november 1993.

De voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Susanne TIEMANN